

อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออก
กล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE INFLUENCE OF SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND COMPETITIVE CAPABILITY
ON THE EXPORT READINESS OF 'HOM THONG' BANANA FARMERS IN
SURAT THANI PROVINCE

รัตติยาภรณ์ รอดสีเสน*, ปลื้มใจ ไพจิตร, มโนลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์, อนุรักษ์ บิลนุ้ย

Rattiyaphon Rodsisen*, Pluemjai Pajit, Manolee Sriparaya Penpong, Anurak Binnui

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattiyaphon.rod@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรฯ ประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกฯ และศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 260 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ ยามาเน่ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีการศึกษาสูงสุดที่มัธยมศึกษาตอนต้น รายได้เฉลี่ยต่อปีจากการทำเกษตรกรรมกล้วยหอมทองอยู่ในช่วง 10,001 - 50,000 บาท และมีพื้นที่ปลูก 6 - 10 ไร่ ทั้งนี้ยังไม่มี ความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต และปัญหาสำคัญที่พบ คือ ความผันผวนของราคา ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออก โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกของเกษตรกร มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการวางแผนและการผลิตของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน รวมถึงการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่จากศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพร้อมในการส่งออก

คำสำคัญ: การจัดการโซ่อุปทาน, ศักยภาพการแข่งขัน, ความพร้อมในการส่งออก, กล้วยหอมทอง

Abstract

This quantitative research aimed to analyze the supply chain management efficiency and competitive potential of farmers, to evaluate their knowledge, understanding, and readiness for export, and to study the influence of supply chain management and competitive potential on the export readiness of 'Hom Thong' banana farmers in Surat Thani province. The sample consisted of 260 'Hom Thong' banana farmers in Surat Thani province, determined using Taro Yamane's formula and selected through a simple random sampling method. A questionnaire was used as the research instrument, and data were analyzed using descriptive and inferential statistics. The research findings indicated the following: The overall efficiency of supply chain management was at a high level on average. The overall competitive potential was at a high level on average. The overall evaluation of knowledge, understanding, and readiness for export was at a high level on average. Furthermore, the study found that supply chain management and competitive potential had a statistically significant positive influence on the export readiness of the farmers. Specifically, the planning and production aspects of supply chain management, as well as the threat of new entrants from competitive potential, had a positive influence on export readiness. The research also revealed that the majority of farmers were male, aged 51-60, with an education level of junior high school. Their average annual income from 'Hom Thong' banana farming was between 10,001 - 50,000 Baht, with an average cultivation area of 6 - 10 rai, and they did not intend to expand their cultivated area in the future. The most significant problem they faced was price volatility.

Keywords: Supply Chain Management, Competitive Capability, Export Readiness, Hom Thong Banana

บทนำ

กล้วยหอมทอง จัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ด้วยคุณสมบัติเด่นในด้านรสชาติ หอมหวาน เนื้อสัมผัสดี และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ทำให้เป็นที่ต้องการทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดส่งออกที่มีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย โดยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับภาคเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้นและสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่มุ่งเน้นการพลิกโฉมภาคเกษตรสู่ “เกษตรมูลค่าสูง” (Thai Agriculture Transformation) โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มการค้าออนไลน์และการสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ก็ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนภาคเกษตรอุตสาหกรรมให้ก้าวสู่การเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารคุณภาพสูงของโลก อีกทั้งรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมภาคเกษตรสู่การส่งออกภายใต้นโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” หรือ

“ครัวของโลก” (Office of the National Economic and Social Development Board, 2015) และมีการผลักดันสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานอาหารปลอดภัย เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลก ซึ่งกล้วยหอมทองเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่ได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาสู่การส่งออกเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ดังกล่าว

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม การที่เกษตรกรจะสามารถขยายตลาดสู่ต่างประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่การผลิตที่มีคุณภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิต การส่งมอบ ไปจนถึงการบริหารจัดการการเคลื่อนย้ายสินค้า ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและผู้ประกอบการในการบริหารจัดการโลจิสติกส์เกษตร รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์เกษตร และการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาโลจิสติกส์ เพื่อการค้าสินค้าเกษตร (กอนนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร, 2567) อย่างไรก็ตาม ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ซึ่งแนวคิดของ Porter, M. E. ที่ชี้ให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนของอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจการต่อรองกับลูกค้าและซัพพลายเออร์, การรับมือกับการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่, สินค้าทดแทน, และการแข่งขันจากคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความอยู่รอดและความสำเร็จของเกษตรกรในตลาดที่ผันผวน (Porter, M. E., 1990) ทั้งนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานของผลิตผลทางการเกษตร เช่น การศึกษาโซ่อุปทานแตงโมของ เพชรายุทธ แซ่หลี และคณะ หรือโซ่อุปทานต้นน้ำผลิตผลทางการเกษตรของ พิชัย เหลี้ยวเรืองรัตน์ และคณะ ต่างเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการเข้าถึงตลาด (เพชรายุทธ แซ่หลี และคณะ, 2562); (พิชัย เหลี้ยวเรืองรัตน์ และคณะ, 2564)

แม้ว่ากล้วยหอมทองไทยจะมีศักยภาพในการส่งออกสูง และมีนโยบายภาครัฐที่ให้การสนับสนุน แต่เกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการเตรียมความพร้อมที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของมาตรฐานและกฎระเบียบการส่งออก การคัดเลือกตลาดเป้าหมาย คุณภาพและการควบคุมการผลิต การบริหารจัดการต้นทุนและราคา การจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน การเงินและการประกันภัย การสร้างเครือข่ายธุรกิจ รวมถึงประเด็นด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้ส่งออกต้องมีและปฏิบัติตาม เพื่อให้สินค้าเป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การขาดความพร้อมในด้านเหล่านี้ อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกษตรกรพลาดโอกาสในการขยายตลาดและเพิ่มรายได้สูงสุด ซึ่งงานวิจัยของ กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการปรับตัวและการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อทั้งโซ่อุปทาน (กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ปณิดา แจ้ดนาลาว และคณะ ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกล้วย ก็ได้เน้นย้ำถึงกระบวนการบริหารจัดการในทุกมิติ ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการตลาด ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเหล่านี้อย่างถ่องแท้ (ปณิดา แจ้ดนาลาว และคณะ, 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทาน และศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการส่งออกกล้วยหอมทองไทยให้ได้มาตรฐานและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจและระดับความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและมีมูลค่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มากกว่า 100,000 กิโลกรัม/ปี จำนวน 724 คน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) โดยสามารถคำนวณหาขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 260 ราย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร และครอบคลุมพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองที่สำคัญในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกณฑ์คัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (บรรลุนิติภาวะและสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและให้ความยินยอมในการให้ข้อมูล มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองและมีมูลค่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ มากกว่า 100,000 กิโลกรัม/ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้จากอาชีพหลัก รายได้จากอาชีพเสริม รายได้จากการทำเกษตรกรรมกล้วยหอมทอง สถานภาพ เป็นต้น ส่วนที่ 2 การวัดในการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทาน การวางแผน การจัดหา ด้านการผลิต การส่งมอบ การคืนสินค้า ส่วนที่ 3 การวัดศักยภาพความสามารถในการ

แข่งขัน อำนาจการต่อรองจากลูกค้า อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์ การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน และส่วนที่ 4 การวัดความพร้อมในการส่งออก มาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก การคัดเลือกตลาดและความต้องการของผู้บริโภค คุณภาพและการควบคุมการผลิต ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการประกันภัย เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้วิธีหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร และความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างน้อย 30 คน ก่อนเก็บข้อมูลจริง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 0.99 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการโดยผู้วิจัยและทีมงานใช้วิธีการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกไว้ หรือการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ในกรณีที่จำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างเข้าใจก่อนการเก็บข้อมูล และให้ความมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดำเนินการโดยผู้วิจัยและทีมงานรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิชาการทั้งในและต่างประเทศ หนังสือและตำรา รวมทั้งรายงานและข้อมูลสถิติของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องในประเด็นของงานวิจัย เช่น การจัดการโซ่อุปทาน ศักยภาพการแข่งขัน และความพร้อมในการส่งออกสินค้าเกษตร นำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิ และเพื่อสร้างบริบทที่สมบูรณ์ให้กับงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วน จะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง จากนั้นนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายและสถิติอนุมาน ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์คำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ ลิเคิร์ตสเกล 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Linear Regression Analysis) ใช้ศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทอง (ตัวแปรตาม) เพื่อทดสอบสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ คือ การจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะนำเสนอค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta Coefficient), ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2), และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-value)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร และ 2) ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัด สุราษฎร์ธานี มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.8 โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกันกับเพศหญิง ร้อยละ 49.2 อายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 39.2 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 38.5 ระดับการศึกษาสูงสุด ที่มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 25.4 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 23.5 สถานภาพโสด ร้อยละ 53.5 รองลงมา คือ สมรส ร้อยละ 46.5 อาชีพหลัก คือ เกษตรกร ร้อยละ 86.2 รองลงมา คือ ข้าราชการ ร้อยละ 6.5 ส่วนอาชีพเสริมเป็นการขายสินค้า/บริการ ร้อยละ 57.7 รองลงมา คือ แรงงานรับจ้าง ร้อยละ 22.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากอาชีพหลักอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 68.5 รองลงมา คือ 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 31.5 ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากอาชีพเสริมน้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 54.6 รองลงมา คือ 10,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 25.4 สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อปีจากการทำเกษตรกรรมกล้วยหอมทองอยู่ในช่วง 10,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 50.4 รองลงมา คือ 50,001 - 100,000 บาท (ร้อยละ 46.9) พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 6 - 10 ไร่ (ร้อยละ 55.8) รองลงมา คือ 1 - 5 ไร่ (ร้อยละ 41.9) แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง คือ เงินทุนส่วนตัว (ร้อยละ 42.7) รองลงมา คือ เงินกู้จากสหกรณ์ (ร้อยละ 35.4) ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต (ร้อยละ 50.4) ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของราคา (ร้อยละ 43.5) รองลงมา คือ ศัตรูพืชและโรค (ร้อยละ 33.8) นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีความตั้งใจที่จะขยายตลาดในการจำหน่ายกล้วยหอมไปยังต่างประเทศ (ร้อยละ 61.2) รองลงมา คือ ผู้ที่มีความตั้งใจ (ร้อยละ 38.8) โดยตลาดต่างประเทศเป้าหมายที่ได้รับความสนใจมากที่สุด คือ อเมริกา (ร้อยละ 43.5) รองลงมา คือ จีน (ร้อยละ 30.0)

2. ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานการผลิตกล้วยหอมทองจำแนกรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการวางแผน (Plan)	3.70	0.074	มาก
2. ด้านการจัดหา (Source)	3.78	0.081	มาก
3. ด้านการผลิต (Make)	3.76	0.085	มาก
4. ด้านการส่งมอบ (Deliver)	3.80	0.057	มาก
5. ด้านการคืนสินค้า (Return)	3.83	0.069	มาก
รวม	3.77	0.044	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานการผลิตกล้วยหอมทองโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การแปลผล (มาตรวัด 5 ระดับ) แสดงว่า เกษตรกรมีประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคืนสินค้า (Return) ซึ่งแสดงว่า เกษตรกรค่อนข้างให้ความสำคัญและมีประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการสินค้าคืนหรือสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

2.2 ศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร จำแนกรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านอำนาจการต่อรองจากลูกค้า	3.81	0.267	มาก
2. ด้านอำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์	3.76	0.150	มาก
3. ด้านการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่	3.84	0.039	มาก
4. ด้านการคุกคามจากสินค้าทดแทน	3.84	0.159	มาก
5. ด้านการแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน	3.8	0.120	มาก
รวม	3.81	0.031	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การแปลผล (มาตรวัด 5 ระดับ) แสดงว่าเกษตรกรมีศักยภาพความสามารถในการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของศักยภาพการแข่งขันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือ ด้านการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ และด้านการคุกคามจากสินค้าทดแทน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรรับรู้และเผชิญกับการแข่งขันและสินค้าทดแทนในระดับที่สูง โดยสรุป ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้งประสิทธิภาพในการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ในทุกๆ มิติที่ทำการสำรวจ

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและระดับความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร จำแนกรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก	3.77	0.124	มาก
2. ด้านการคัดเลือกตลาดและความต้องการของผู้บริโภค	3.68	0.088	มาก
3. ด้านคุณภาพและการควบคุมการผลิต	3.64	0.056	มาก
4. ด้านต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า	3.68	0.097	มาก

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร จำแนกรายด้าน (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
5. ด้านการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน	3.73	0.104	มาก
6. ด้านความรู้เกี่ยวกับการเงินและการประกันภัย	3.72	0.104	มาก
7. ด้านเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางธุรกิจ	3.67	0.107	มาก
8. ด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม	3.69	0.112	มาก
รวม	3.70	0.039	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การแปลผล (มาตรวัด 5 ระดับ) แสดงว่า เกษตรกรมีความพร้อมในการส่งออกโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของความพร้อมในการส่งออก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก โดยสรุปเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความรู้ความเข้าใจและระดับความพร้อมในการส่งออกโดยรวมอยู่ในระดับมากในทุกมิติที่ศึกษา แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความตื่นตัวของเกษตรกรในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดสู่ต่างประเทศ

ผลการศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร (N=260) ด้วยการถดถอยพหุคูณ

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients (B)	Standard Error (SE)	t-statistic	p-value	Standardized Coefficients (Beta)
ค่าคงที่ (Constant)	3.49596	0.4501	7.767	< 0.001	
ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน					
ด้านการวางแผน	0.07521	0.0302	2.490	0.013**	0.078
ด้านการจัดหา	0.03652	0.0368	0.992	0.321	0.030
ด้านการผลิต	0.07019	0.0320	2.193	0.029**	0.073
ด้านการส่งมอบ	-0.00808	0.0350	-0.231	0.817	-0.007
ด้านการคืนสินค้า	-0.04093	0.0357	-1.145	0.253	-0.039
ศักยภาพการแข่งขัน					
อำนาจการต่อรองจากลูกค้า	0.06469	0.0601	1.077	0.283	0.052
อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์	0.01707	0.0321	0.532	0.595	0.017
การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่	0.07205	0.0322	2.238	0.026**	0.076

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร (N=260) ด้วยการถดถอยพหุคูณ (ต่อ)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients (B)	Standard Error (SE)	t-statistic	p-value	Standardized Coefficients (Beta)
การคุกคามจากสินค้าทดแทน	0.01052	0.0366	0.288	0.774	0.009
การแข่งขันในอุตสาหกรรม	0.06459	0.0364	1.775	0.077	0.063

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร (N=260) ด้วยการถดถอยพหุคูณ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน ด้านการวางแผน (Planning) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07521$, $p\text{-value} = 0.013^{**}$) ซึ่งบ่งชี้ว่า ยิ่งเกษตรกรมีการวางแผนที่ดีเท่าใด ก็ยิ่งมีความพร้อมในการส่งออกมากขึ้นเท่านั้น และด้านการผลิต (Making) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07019$, $p\text{-value} = 0.029^{**}$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการจัดการด้านการผลิตมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความพร้อมในการส่งออก อีกทั้ง การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.07205$, $p\text{-value} = 0.026^{**}$) ต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม ตัวแปรอื่นๆ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (ด้านการจัดหา, ด้านการส่งมอบ และด้านการคืนสินค้า) และมิติที่เหลือของศักยภาพการแข่งขัน (อำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันในอุตสาหกรรม) ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโมเดลนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สมมติฐานหลัก “การจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ได้รับการสนับสนุน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ทั้งปัจจัยด้านประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (โดยเฉพาะด้านการวางแผน และการผลิต) และปัจจัยด้านศักยภาพการแข่งขัน (โดยเฉพาะการคุกคามจากผู้ประกอบการรายใหม่) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ระบุว่า การบริหารจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ธุรกิจมีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดส่งออก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 - 60 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดที่มัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพโสด อาชีพหลัก คือ เกษตรกร

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 6 - 10 ไร่ แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง คือ เงินทุนส่วนตัว ส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของราคา และยังไม่มีความตั้งใจที่จะขยายตลาดในการจำหน่ายกล้วยหอมไปยังต่างประเทศ 2) ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคืนสินค้า (Return) ซึ่งแสดงว่า เกษตรกรค่อนข้างให้ความสำคัญและมีประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการสินค้าคืนหรือสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน (3) ศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีทั้งประสิทธิภาพในการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ในทุก ๆ มิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ และการคืนสินค้า ล้วนอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มิติ “การคืนสินค้า (Return)” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนว่าเกษตรกรให้ความสำคัญและมีประสิทธิภาพในการจัดการกระบวนการรับคืนสินค้าหรือสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน การที่เกษตรกรมีการจัดการโซ่อุปทานที่ดีนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chopra, S. & Meindl, P. ที่กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบครบวงจรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน ซึ่งหากมองในบริบทของการส่งออก การจัดการที่ดีในทุกขั้นตอนย่อมส่งผลต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ (Chopra, S. & Meindl, P., 2019) ในส่วนของศักยภาพการแข่งขัน เกษตรกรโดยรวมมีศักยภาพความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.031) ทุกมิติย่อยของศักยภาพการแข่งขัน รวมถึงอำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่, การคุกคามจากสินค้าทดแทน, และการแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน ล้วนอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะมิติ “การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่” และ “การคุกคามจากสินค้าทดแทน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 3.84$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรตระหนักและเผชิญกับการแข่งขันและสินค้าทดแทนในตลาด ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิด Five Forces Model ของ Porter, M. E. ที่ชี้ให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนของการแข่งขันในอุตสาหกรรม (Porter, M. E., 1985) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา วิชะยะวงศ์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจส่งออกผักและผลไม้ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจและแรงขับเคลื่อนการแข่งขันเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม (วัลลภา วิชะยะวงศ์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วลัยจรรยา วิระกุล ที่ศึกษาความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรแปลงใหญ่ ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความสามารถในการแข่งขันในระดับที่ดี (วลัยจรรยา วิระกุล, 2565) โดยรวมแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีทั้งประสิทธิภาพในการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาสู่การส่งออก

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในทุกมิติที่ศึกษา แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความตื่นตัวของเกษตรกรในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดสู่ต่างประเทศ เช่น มาตรฐานและกฎระเบียบด้านการ

ส่งออก, การคัดเลือกตลาดและความต้องการของผู้บริโภค, คุณภาพและการควบคุมการผลิต, ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า, การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการประกันภัย, เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางธุรกิจ, และความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ล้วนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” มิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “ด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก” ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.124) ซึ่งบ่งชี้ว่าเกษตรกรมีความตื่นตัวและพยายามเตรียมความพร้อมในด้านที่สำคัญต่อการส่งออก อย่างไรก็ตาม แม้จะอยู่ในระดับ “มาก” แต่ยังคงมีช่องว่างสำหรับการพัฒนาเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ Leonidou, L. C. ได้กล่าวถึงความเข้าใจในตลาดต่างประเทศและกฎระเบียบ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับปัญหาที่พบในบทนำที่ว่าเกษตรกรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ (Leonidou, L. C., 1995) การเตรียมความพร้อมด้านมาตรฐานนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนีสร ตั้งอารมณ์มั่น ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบแนะนำการส่งออกสินค้า โดยเฉพาะผลไม้สดเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและเตรียมความพร้อมในการส่งออกได้ดียิ่งขึ้น (ธนีสร ตั้งอารมณ์มั่น, 2564)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ด้วยการถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานหลักที่ว่า “การจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัด สุราษฎร์ธานี” พบว่า สมมติฐานนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดอิทธิพลของแต่ละปัจจัย มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน (Planning) ของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07521$, $p\text{-value} = 0.013^{**}$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายิ่งเกษตรกรมีการวางแผนที่ดีเท่าใด ก็ยิ่งมีความพร้อมในการส่งออกมากขึ้นเท่านั้น การวางแผนที่ดีตามแนวคิดของ Chopra, S. & Meindl, P. เป็นรากฐานในการกำหนดกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งรวมถึงการวางแผนในห่วงโซ่คุณค่าทั้งหมด (Chopra, S. & Meindl, P., 2019) ดังที่ Keshelashvili, G. ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าในธุรกิจเกษตร (Keshelashvili, G., 2018) 2) ด้านการผลิต (Making) ของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07019$, $p\text{-value} = 0.029^{**}$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการจัดการด้านการผลิตมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความพร้อมในการส่งออก การผลิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการของตลาดโลก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ ที่ได้ศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ชี้ให้เห็นว่าการจัดการกระบวนการผลิตและคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ (กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ, 2566) 3) การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.07205$, $p\text{-value} = 0.026^{**}$) ต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ผลลัพธ์นี้อาจตีความได้ว่า การที่เกษตรกรตระหนักถึงการคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ ทำให้พวกเขาต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเตรียมความพร้อมสำหรับการส่งออก สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter, M. E. ที่การแข่งขันเป็นแรงผลักดันให้อุตสาหกรรมพัฒนา และยังสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การที่ธุรกิจเผชิญกับภัยคุกคามใหม่ๆ จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

ในการแข่งขัน (Porter, M. E., 1990) ดังที่ วัลลภา วิชยะวงศ์ ได้ระบุว่าการวิเคราะห์แรงผลักดันการแข่งขันในอุตสาหกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขัน (วัลลภา วิชยะวงศ์, 2564) 4) ตัวแปรอื่น ๆ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (ด้านการจัดหา, ด้านการส่งมอบ และด้านการคืนสินค้า) และมิติที่เหลือของศักยภาพการแข่งขัน (อำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันในอุตสาหกรรม) ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโมเดลนี้ แม้ว่าผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จะพบว่า เกษตรกรมีประสิทธิภาพในมิติเหล่านี้อยู่ในระดับ “มาก” ก็ตาม ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าอิทธิพลของมิติเหล่านี้นี้ต่อความพร้อมในการส่งออกอาจไม่เด่นชัดเท่าการวางแผน การผลิต และการรับรู้ถึงการคุกคามจากคู่แข่งใหม่ แม้ว่าการส่งมอบและโลจิสติกส์จะเป็นสิ่งสำคัญในการส่งออก แต่ในกรณีนี้อาจจะยังไม่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเกษตรกรที่มีความพร้อมสูงและต่ำ

โดยสรุป ผลการวิจัยเน้นย้ำว่า การวางแผนและการบริหารจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญจากด้านการจัดการโซ่อุปทานที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความพร้อมในการส่งออก นอกจากนี้ การตระหนักและตอบสนองต่อภัยคุกคามจากการเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่ในตลาด ก็เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันและนำไปสู่ความพร้อมในการส่งออกเช่นกัน ผลการศึกษาจึงตอกย้ำความสำคัญของการบูรณาการการจัดการโซ่อุปทานเข้ากับกลยุทธ์การแข่งขัน เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยให้เป็นไปตามนโยบาย “เกษตรมูลค่าสูง” และ “ครัวไทยสู่ครัวโลก”

องค์ความรู้ใหม่

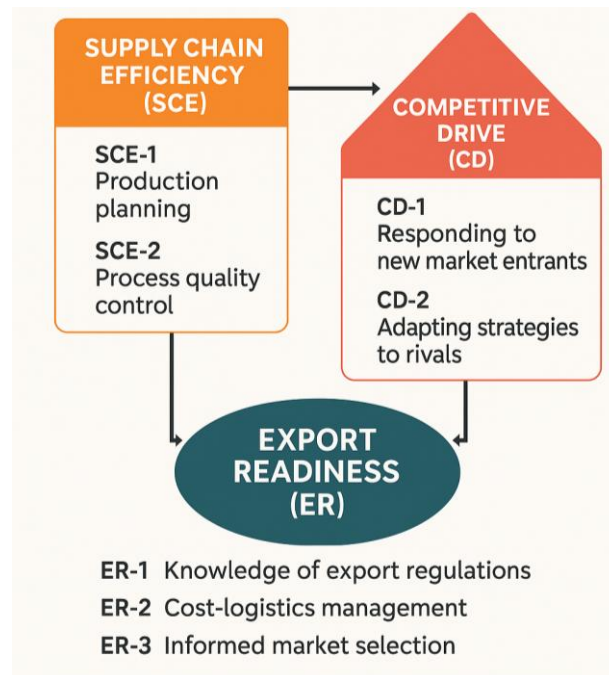
จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับโมเดล BERM (Banana Export Readiness Model) ซึ่งเป็นผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่าง ปัจจัยภายใน และแรงผลักดันภายนอก ที่ส่งผลต่อ ความพร้อมในการส่งออก ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Efficiency: SCE) ประกอบด้วย มิติที่สำคัญ ได้แก่ SCE-1 การวางแผนการผลิต (Production Planning) และ SCE-2 การควบคุมคุณภาพของกระบวนการผลิต (Process Quality Control) ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับความพร้อมในการส่งออก โดยส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถจัดการการผลิตได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดส่งออก

2. แรงผลักดันเชิงการแข่งขัน (Competitive Drive: CD) ประกอบด้วย CD-1 การตอบสนองต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้าสู่ตลาด (Responding to New Market Entrants) และ CD-2 การปรับกลยุทธ์เพื่อตอบโต้คู่แข่ง (Adapting Strategies to Rivals) ซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันภายนอกที่กระตุ้นให้เกษตรกรพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องและแข่งขันได้ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

3. ความพร้อมในการส่งออก (Export Readiness: ER) เป็นผลลัพธ์ปลายทางของโมเดล สะท้อนถึงระดับศักยภาพของเกษตรกรในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมความรู้และความสามารถที่จำเป็นในด้าน ER-1 กฎระเบียบการส่งออก (Knowledge of Export Regulations) ER-2 การบริหารต้นทุนและโลจิสติกส์ (Cost-logistics Management) ER-3 การคัดเลือกตลาดด้วยข้อมูล (Informed Market Selection)

จากโมเดล BERM สามารถสรุปได้ว่า ความพร้อมในการส่งออกของเกษตรกรกล้วยหอมทองเป็นผลจากการบูรณาการของการจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพร่วมกับแรงจูงใจจากภายนอกที่มาจากบริบทการแข่งขัน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเชิงกลยุทธ์และเชิงนโยบายสำหรับภาคเกษตรกรรมไทยที่ต้องการขยายสู่ตลาดส่งออกในระยะยาว

ภาพที่ 1 BERM (Banana Export Readiness Model)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 - 60 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดที่มีมัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพโสด อาชีพหลักคือ เกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 6 - 10 ไร่ แหล่งเงินทุนหลัก คือ เงินทุนส่วนตัว ส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของราคา และยังไม่มีความตั้งใจที่จะขยายตลาดในการจำหน่ายกล้วยหอมไปยังต่างประเทศ 2) ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และความตื่นตัวของเกษตรกรในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดสู่ต่างประเทศ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ด้วยการถดถอยพหุคูณ มีนัยสำคัญทาง

สถิติ ของแต่ละปัจจัย มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน (Planning) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายิ่งเกษตรกรมีการวางแผนที่ดีเท่าใด ก็ยิ่งมีความพร้อมในการส่งออกมากขึ้นเท่านั้น 2) ด้านการผลิต (Making) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) ตัวแปรอื่น ๆ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (ด้านการจัดหา, ด้านการส่งมอบ และด้านการคืนสินค้า) และมิติที่เหลือของศักยภาพการแข่งขัน (อำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันในอุตสาหกรรม) ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาจึงตอกย้ำความสำคัญของการบูรณาการจัดการโซ่อุปทานเข้ากับกลยุทธ์การแข่งขัน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะเกษตรกรในด้านการวางแผนการผลิต การปรับปรุงกระบวนการผลิต และการสร้างความตระหนักรู้ด้านการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยให้เป็นไปตามนโยบาย “เกษตรมูลค่าสูง” และ “ครัวไทยสู่ครัวโลก”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณการสนับสนุนทุนการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2568 ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีในการให้โอกาสในการทำงานวิจัยขึ้นนี้จนสำเร็จ ลุล่วง ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในการให้ข้อมูล ขอขอบพระคุณรวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาให้คำปรึกษาให้งานวิจัยนี้ลุล่วง และได้ผลเชิงนโยบายที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่านที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร. (2567). การพัฒนาโลจิสติกส์เพื่อการค้าสินค้าเกษตร. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- กานต์กนก ผุดวิวัฒน์ และคณะ. (2566). การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองในจังหวัดเพชรบุรีภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารแก่นเกษตร, 51(2), 271-287.
- ธนีสร์ ตั้งอารมณมั่น. (2564). การพัฒนาระบบแนะนำการส่งออกสินค้าของประเทศไทย: กรณีศึกษาผลไม้สด. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปณิตา แจ่มนาลาว และคณะ. (2563). การจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกล้วย กรณีศึกษาอำเภอบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 9(4), 98-108.
- พิชัย เหลียวเรืองรัตน์ และคณะ. (2564). การจัดการโซ่อุปทานต้นน้ำของผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท: กรณีศึกษา ตำบลหนองผึ้ง ตำบลยางเนิ้ง และตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 13(2), 148-155.

- เพชรบุญทนต์ แซ่หลี่ และคณะ. (2562). การศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโซ่อุปทานแตงโม ตลาดไทยเจริญ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและวิศวกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 1(2), 64-74.
- วัลย์จรรยา วิระกุล. (2565). ความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรแปลงใหญ่กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(2), 158-169.
- วัลลภา วิษยะวงศ์. (2564). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจส่งออกผักและผลไม้ในจังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 8(2), 81-97.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). กล้วยหอมทอง. ระบบสารสนเทศทางด้านการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Chopra, S. & Meindl, P. (2019). Supply chain management: Strategy, planning, and operation. (7th ed.). UK: Pearson.
- Keshelashvili, G. (2018). Value Chain Management in Agribusiness. International Journal of Business and Management, 6(2), 59-77.
- Leonidou, L. C. (1995). Empirical research on export barriers: Review, assessment, and synthesis. Journal of International Marketing, 3(1), 29-43.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2015). Kitchen to the world: Strategic plan (2016-2121). Bangkok: Prime minister' office. (in Thai).
- Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. USA: The Free Press.
- _____. (1990). The competitive advantage of nations. USA: The Free Press.